

Polazeći od (navodne) jezične prirode političke misli, sljedbenici tog pravca inzistiraju na promatranju relacija nekog konkretnog "političkog teksta" i apstraktnog koda "političkog jezika", (taj odnos sami uspoređuju s dihotomijom *langue/parole* de Saussurea), dok Grubiša kontekstualizam svodi isključivo na ocrtavanje konkretnog sociopolitičkog *millieua*.

Iako autor interpretaciju renesanse izričito temelji na opreci spram Burckhardta, ipak ni sam ne uspijeva odoljeti iskušenju retroaktivne evaluacije renesanse koje mu spočitava. To je osobito uočljivo u IV. poglavlju naslovljenom *Radanje političke znanosti: od umijeća politike do politike kao znanosti*, gdje se renesansna historiografska i politička produkcija implicitno mjere u odnosu prema standardima "moderne" znanosti, što posljeduje onom karakterističnom "scijentističkom" nelagodom koja zrači i iz Burckhardtova djela.

Ukoliko pak na trenutak zaboravimo interpretacijske kriterije koje je zacrtao autor, Grubišina se knjiga može ocijeniti kao vrijedan doprinos hrvatskoj politologiji. Autor je na temelju brojne, uglavnom talijanske i engleske literature, pregledno prikazao glavne pravce renesansnog političkog mišljenja s mnogim inovativnim tumačenjima klasika, usprkos uvođenju nekih, ne odveć sretno odabranih termina (kao, primjerice, **dvoranski** humanizam) i, nažalost, čestim gramatičkim, pravopisnim i tiskarskim pogreškama, osobito u pisanju latinskoga nazivlja. Posebnu vrijednost ovoj knjizi osiguravaju prijevodi Macchiavelijevih, Guicciardinijevih, Castiglioneovih, Petrićevih, Boterovih i Campanellinih tekstova (str. 125-460), od kojih su mnogi za ovu antologiju po prvi puta prevedeni na hrvatski jezik, kao i iscrpan biografski dodatak u kojem su pregledno predočeni biobliografski podaci o svim navedenim autorima (str. 461-477.).

Zrinka Blažević

The Journal of Interdisciplinary History

Vol. 31, br. 1-4, 2000, 2001. MIT Press,
Cambridge, Massachusetts, SAD Urednici
Robert I. Rotberg, Theodore K. Rabb
<http://Imitpress.mit.edu/IJH>

Povezati povijest i onomastiku pri utvrđivanju obrasca po kojem su imena dobivali robovi s Jamajke, povijest i ekonomiju pri mjerenju osobnog bogatstva južnoga Australca, povijest s arheologijom u istraživanju svakodnevice siromašnih sjevernoameričkih obitelji, ili povijest i bilo koju drugu humanističku i društvenu znanost već više od trideset godina za rukom polazi časopisu *The Journal of Interdisciplinary History* koji četiri puta godišnje, na dvjestotinjak stranica, u Sjedinjenim Američkim Državama izdaje Massachusetts Institute of Technology.

Prvi se broj pojavio 1970., potaknut serijom članaka pod naslovom *New Ways in History*, objavljenoj u *The Times Literary Supplementu*. Glavni se urednici – Robert I. Rotberg i Theodore K. Rabb – od tada nisu mijenjali. Rotberg, trenutno profesor na

Sveučilištu Harvard, stručnjak je za afričku povijest te dugogodišnji profesor političkih znanosti i povijesti na Massachusetts Institute of Technology. Rabb, kojemu je glavno područje ranonovovjekovna povijest, predavao je na više američkih sveučilišta, a posljednje u nizu je Princeton. Dvojica profesora nisu se metodologijom i interdisciplinarnošću bavili samo uređujući časopis, već su 1981. priredili i knjigu *The New History. The 1980s and Beyond. Studies in interdisciplinary history*.

Nakon što je stoljećima bila smatrana jednom od književnih vrsta, pa i nakon začetaka njezine afirmacije kao znanosti u razdoblju humanizma te osobito prosvjetiteljstva, povijesti je konačno priznata samostalnost i svrhovitost u 19. stoljeću, iako je i tada bilo onih koji su je držali tek pomoćnom znanosti. Želeći obraniti njezinu samostalnost povjesničari su isticali objektivnost, istraživačke metode i događaj kao glavni predmet razmatranja, ali kada je cilj jednom ostvaren, priznali su da ne mogu povijest ispričati upravo onako kako se ona uistinu događala, odbacili su Rankeov *wie es eigentlich gewesen* i okrenuli se, s tada činjenicama i "točnošću" opterećene političke i vojne povijesti, konstruiranju povijesti društva u cjelini. Pritom su pomoć morali potražiti od drugih znanosti, začetak čega je vidljiv već 1900. kada Henri Berr počinje izdavati *Revue de synthése historique*. Francuzi su doista prednjačili u

primjeni poredbenih metoda i obogaćivanju povijesti interdisciplinarnošću, poglavito povjesničari okupljeni oko časopisa *Annales* što su ga 1929. utemeljili Lucien Febvre i Marc Bloch. Upravo na tragu socijalne i gospodarske povijesti, povijesti mentaliteta te britanske i američke (tektualne i kulturne povijesti, na prijelazu iz druge u treću generaciju povjesničara okupljenih oko pariških *Annales*, javlja se u okrilju američke historiografije *The Journal of Interdisciplinary History*. Dafji je razvoj "nove povijesti" i njezina proučavanja struktura afirmirao povijest mentaliteta, povezao povijest i antropologiju stvorivši historijsku antropologiju, stare su teme sagtedane iz drugačije perspektive, krenulo se u psihohistoriju, u nove teme poput povijesti prehrane, obitefji, tijela i spolnog ponašanja te dotad neistražena područja poput povijesti marginalnih skupina, crne povijesti, povijesti žena, kolonijajinih studija... Povijest je dolazila u dodir s drugim znanostima, iskušavala njihove postupke i sama zavirivala u nove vrste izvora. Ponekad je interdisciplinarnost primijenjena u punom smislu, ponekad su se samo radovi iz raznih znanosti i disciplina našli unutar istih korica u stidljivu pokušaju komunikacije.

Čini se da je, utemeljen upravo radi primjene metoda i zapažanja drugih znanosti u proćavanju prošlosti te obogaćivanja tih znanosti povijesnom perspektivom, *JIH* uspješno sudjelovao u mijenjanju povijesne znanosti u proteklih tridesetak godina. Vidljivo je to već u naslovima posebnih tematskih brojeva: *Climate and Hisfory* (1980), *Marriage and Fertility* (1980), *Hunger and History* (1983), *Arf and History* (1986), *Population and Economy* (1986), *The Origin and Prevention of Wars* (1988). Kao dokaz neka posluže i radovi, članci i prikazi objavljeni u posljednjem, XXXI. godištu, u njegovom ljetnom, jesenskom, zimskom i proljetnom broju.

Raymond A. Mentzer u radu *Morals and Moral Regulation in Protestant France* (br. 1) preko crkvenih dokumenata o vanbračnoj trudnoći i pokušajima pobačaja dolazi do spoznaja o društvenim odnosima i mentalitetu u Francuskoj u 16. stoljeću. Za crkvenim izvorima i maticama posegnuli su i S. !. Rajan i K. S. James te pokušaii objasniti razloge sezonskih migracija katolika u indijskoj državi Kerala u proteklom stoljeću (*The Interdependence of Vital Events: Twentieth-Century Indian Kerala*, 1). Demografski pristup primijenio

je i Terence McIntosh u radu *Urban Demographic Stagnation in Early Modern Germany: A Simulation (4)*, u kojem simulacijom dolazi do stopa smrtnosti i fertiliteta u malim južnonjemačkim gradovima

izloženima depopulaciji u 17. i 18. stoljeću, što baca novo svjetlo na onodobne migracije selo-grad.

Nadovezujući se na dvije nove knjige, *From Dependency to Independence: Economic Revolution in Colonial New England* autorice Margaret Elien Neweil (Cornell University Press, 1998.) i *In Irons: Britain's Naval Supremacy and the American Revolutionary Economy* Richarda Buela (Yafe University Press, 1998.), Jonathan M. Chu u recenziji *An Independent Means: The American Revolution and the Rise of a National Economy (1 č raspravlja o trenutku osamostaljenja američkog gospodarstva i njegove tranzicije na kapitalistički model funkcioniranja te se pridružuje onima koji drže da su počeci kapitalizma prethodili američkoj revoluciji. Gospodarskom poviješću bave se i Linda K. Salvucci i Richard J. Salvucci koji u radu *Cuba and the Latin American Terms of Trade: Of Theories, New Evidence (2)* zaključuju da je španjolski imperijalizam odigrao glavnu ulogu u kočenju kubanske trgovine, prije svega sa Sjedinjenim Državama. Na radove iz gospodarske nadovezuje se jedan iz socijalne povijesti radničkoga pokreta – *Rise and Fall of a Nation of Joiners: The Knights of Labor Revisited (4)* Jasona Kaufmana koji dokazuje da je gašenje sindikata The Knights of Labor 1917., dovelo do jačanja drugih sindikata koji su izbjegavali veliku socijalno-političku reformu te povećanja broja udruga što je slabilo političku snagu radničkoga pokreta.*

Zanimanje za kolonijalnu povijest vidljivo je u više radova. *Does Decline Make Sense? The West Indian Economy and the Abolition of the Slave Trade (3)* članak je u kojem David Beck Ryden na temelju karipskih izvora dokazuje da razlog prekida britanske trgovine robljem 1807. nije bilo samo moralno zgražanje, kako su neki povjesničari tvrdili, već i kriza u koju su zapale plantaže šećera.

Sociolingvistički pristup problematici robova primijenio je Trevor Burnard koji zaključuje da su se robovi od Europljana mogli razlikovati ne samo po boji, već i po imenu koje su od vlasnika dobivali u 18. stoljeću. Rad *Slave Naming Patterns: Onomastics and the Taxonomy of Race in Eighteenth-Century Jamaica (3)* donosi i popise najučestalijih osobnih imena prema kojima su Europljani svoje robove najčešće voljeli nazivati Quashie, Quacow, Jack ili Cuffee, a ropkinje Jenny, Cuba, Mimba i Nanny.

Crnačku i povijest žena povezuje Craig W. Heinicke u radu *One Step Forward: African-American Married Women in the South, 1950-1996 (1)*. Pedesetih

godina, dok tržište rada stagnira i broj zaposlenih Afroamerikanaca opada, na jugu SAD sve je više zaposlenih afroameričkih žena što je korak naprijed u njihovoj emancipaciji, ali i značajna promjena za obitelj. Žene su tema članka "*Not for Ornament*". *Patenting Activity by Nineteenth-Century Women Inventors (2)* u kojem B. Zorina Khan egzaktnim podacima opovrgava tezu o nesudjelovanju izumiteljica u tehničkoj revoluciji 19. stoljeća. Marshall B. Jones i Elizabeth Rapley napisali su rad o samostanskom obrazovanju francuskih djevojaka u 17. stoljeću (*Behavioral Contagion and the Rise of Convent Education in France, 4*).

John Bedell iskoristio je rezultate arheo(oških istraživanja za objašnjavanje svakodnevnog života siromašnih obitelji u Delawareu u 18. stoljeću (*Archaeology and Probate Inventories in the Study of Eighteenth-Century Life, 2*). O europskim, muslimanskim i

mongolskim kultumim prožimanjima u velikom mongolskom carstvu i doživljaju Istoka kakav je imao Marco Polo govori esej Thomasa T. Allsena *The Cultural Worlds of Marco Polo* (3), nastao povodom objavljivanja istoimene monografije autora Johna Larnera.

Tri se rada bave političkom poviješću, ali joj ne pristupaju kao događajnici, već analiziraju pojedine probleme iz perspektive socijalne povijesti, političkih znanosti ili političke kulture. Fred I. Greenstein analizirao je vladavinu pretprošlog američkog predsjednika Busha (*The Prudent Professionalism of George Herbert Walker Bush*, 3) na temelju tri recentne knjige: *The Presidency of George Bush* Johna Roberta Greena (University of Kansas, 2000.), *All the Best. My Life in Letters and Other Things* čiji je autor sam predsjednik (Scribner 1999.) te *A World Transformed*, zajedničko djelo predsjednika i Brenta Scowcrofta (Knopf 1998.). O pogrešnom pristupu povjesničara pojmu političke kulture pozivajući se na više knjiga s istom problematikom piše Ronald P. Formisano (*The Concept of Political Culture*, 3), a o političkoj kulturi na primjeru talijanskoga sela u okolici Rima Caro(ine Castiglione (*Political Culture in Seventeenth-Century Italian Villages*, 4). Ovaj case-study razmatra odnose seljaka, točnije njihove seoske skupštine, s Papinskom Državom i plemstvom, u trenutku kada politički osviješteni seljaci sredinom 17. stoljeća svom gospodaru poriču pravo na lovni i ribolovni monopol.

Novo, XXXII. godište časopisa započelo je s Ijetnim brojem koji još nije stigao u Hrvatsku, ali njegov sadržaj objavljen na internetu donosi jednako zanimljive teme: razmatranje mifenijskog entuzijazma, odnos pismenosti i vlasništva na temelju

etiopskih crkvenih dokumenata, povezanost ekonomskih promjena i smrtnosti engleske djece, novačenje vojnika za vrijeme američkog građanskog rata...

Pored preglednih radova, eseja i recenzija svaki broj časopisa donosi pedesetak prikaza u kojima se redovito prati izdavačka djelatnost na području povijesti i njezine povezanosti s drugim znanostima i disciplinama. Budući da prikazi govore i o tematskom opredjeljenju časopisa, valja izdvojiti bar nekoliko prikazanih djela: H. C. Erik Midelfort, *A History of Madness in Sixteenth-Century Germany*; Sean O'Connell, *The Car in British Society.č Class, Gender, and Motoring, 1896-1939*; Louis Haas, *The Renaissance Man and His Children: Childbirth and Early Childhood in Florence, 1300-1600*; Jutta Gisela Sperling, *Convents and the Body Politic in Late Renaissance Venice*; Joe Lunn, *Memoirs of the Maelstrom: A Senegalese Oral History of the First World War*, Rebecca L. Spang, *The Invention of the Restaurant: Paris and Modern Gastronomic Culture*; Joseph A. Amato, *Dust, A History of the Small and Invisible*. Odabirom tema i načinom njihove obrade ova i druga djela svakako utiru put daljnjem razvoju povijesne znanosti.

Igor Duda

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

34-35-36

ZAGREB 2001-2004

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača

Neven Budak

Redakcija

Ivo Goldstein
Borislav Grgin
Mirjana Matijević-Sokol
Nenad Moačanin
Boris Olujić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednik

Mario Strecha

Tajnik redakcije

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 158, fax. 385 1/ 6156 879

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5. X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Naslovna stranica
Iva Makvić

Tisak
Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje završeno u srpnju 2004. godine

Naklada
400 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949.75

RADOVI 34-35-36
/ [uređivački odbor Mario Strecha... et al.]. - Zagreb
: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta,
2002.-2004. – 520 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X